

Planning van alternatieve inrichting en gebruik van het IJsselmeer*

Uitgaande van de opvatting dat de samenhang van de problemen om en in het IJsselmeer tot nu toe eenzijdig is bestudeerd zal worden getracht een weg te wijzen om die geïntegreerde problematiek wel in het vizier te krijgen en haar op meer gewenste manier aan te pakken. Het resultaat van dit artikel is een voorstel dat als volgt is samen te vatten:

1. Om het kabinet een reële keuzemogelijkheid te verschaffen bij het bepalen van de toekomst van het IJsselmeergebied moet (alsnog) een alternatieve planologische

DRS. HENRI
J. M. GOVERDE
Kath. Universiteit
Nijmegen

kernbeslissing worden geformuleerd. De basis hiervan wordt gevormd door de gewenste ontwikkeling van de eigen waarden van het gebied.

2. De vorm van de alternatieve planologische kernbeslissing (pkb) is een ruimtelijke structuurschets van het IJsselmeergebied bevattend een globale zoneringsactiviteiten, onderscheiden maatregelen voor de relatief korte (0—5 jaar) en lange (5—15 jaar) termijn alsmede voorstellen over welke bestuurlijke organisatie één en ander zou moeten realiseren.

3. Ter voorbereiding van deze pkb wordt een nieuwe planninggroep geformeerd. Deze planninggroep werkt volgens de procedure die in het besloten gedeelte van de pkb-procedure gebruikelijk is. Voor de einding, de samenstelling en de financiering van deze planninggroep worden in dit stuk mogelijkheden geschetst.

Om tot dit voorstel te komen hebben we de volgende paragrafen nodig:

1) begrippen; 2) verantwoording vraagstelling; 3) stand besluitvorming IJsselmeergebied; 4) standpunt VBIJ; 5) alternatieve probleemstelling; 6) aanpak 2e deel probleemstelling; voorstellen.

Vooraf moet nog worden opgemerkt dat de hier beschikbare ruimte niet toelaat om alle onderdelen in voldoende mate uit te verken. Dit kan tot gevolg hebben dat

Het stuk is op persoonlijke titel geschreven. De inhoud vertegenwoordigt vooralsnog niet de mening van de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer (VBIJ), noch die van de 'Overleggroep Markerwaard' (zijnde een gespreksforum voor diverse bij het IJsselmeer betrokken milieu- en bedrijfstakorganisaties).

soms te grote gedachtesprongen voor dit moment moeten worden aanvaard.

1. Begrippen

Aan het begin van de redenering moeten drie termen uit de titel nader worden aangeduid te weten: 'planning', 'alternatieve' en 'IJsselmeer'.

Planning is een instrument om beleid te maken. 'Planning is de systematische voorbereiding van het beleid met behulp van langs wetenschappelijke weg verkregen kennis en inzichten' (Roes, 1978). Beleid is 'het streven om bepaalde doeleinden met bepaalde middelen in een bepaalde tijdsvolgorde te bereiken' (Hoogerwerf, 1978). Wanneer beleid van een bepaalde inhoud tot stand komt en geëffectueerd wordt namens een gemeenschap noem ik dat politiek. Het begrip 'planning' past dus in de reeks planning-beleid-politiek en wel zo dat de mate van abstractie in de reeks toeneemt.

Met 'alternatieve inrichting en gebruik' wordt bedoeld het ontwikkelen van een politiek over de wijze van omgaan met en benutten van het betrokken gebied die fundamenteel afwijkt van de bestaande. In dit geval betekent dat dat zal worden uitgegaan van ideeën over beheer en ontwikkeling van de eigen waarden van het gebied.

Het **IJsselmeer** is het gecompartmenteerde, centraal in Noord-Nederland gelegen, zoetwater-gebied met een oppervlakte van 1935 km² (de optelsom van de delen IJ-meer, Markermeer, klein-IJsselmeer) en zijn oevers.

Wie het IJsselmeer bestudeert heeft echter wegens de verbanden tussen het land en het water te maken met een minder nauwkeurig territoriaal af te grenzen gebied bestaande uit IJsselmeer, alle daaraan gelegen ingepolderde gebieden en kuststroken: het **IJsselmeergebied**.

Na de omschrijving van deze begrippen blijkt in de titel de volgende **centrale vraag** verborgen te zijn: hoe kan (o.m. via planning) een alternatieve politiek voor het IJsselmeer(-gebied) worden ontwikkeld?

2. Verantwoording vraagstelling

De legitimering van de centrale vraag eist de beantwoording van de volgende vragen:

1. is een alternatieve politiek nodig?
2. is de bestaande, niet wenselijke, werkwijze te verklaren?

Alternatieve politiek noodzakelijk?

Wie deze vraag met ja beantwoordt meent

dat de bestaande IJsselmeerpolitiek eenzijdig is en dat daardoor de bestaande problemen in dat gebied onvoldoende in samenhang worden gezien en opgelost. Ofschoon het wellicht paradoxaal voorkomt wordt de eenzijdigheid van de IJsselmeerpolitiek in de jaren zeventig treffend gedemonstreerd door de uitspraak van de minister-president (19-10-1979) dat 'de Markerwaardkweste een gecompliceerde zaak is waarover men niet gemakkelijk tot een besluit kan komen'. Die uitlating heeft ons niet verbaasd. Want de totale problematiek in het IJsselmeergebied is de laatste jaren gereduceerd geweest tot de vraag 'polder ja, polder nee?'. Of meer precies (brief 28-11-1972, nr. HW/ALK 76228 van Min. V&W aan R. v. d. Waterstaat): 'is het nog steeds gewenst de laatste polder, de Markerwaard, in het IJsselmeergebied tot stand te brengen en, zo ja, aan welke voorwaarden zal een dergelijke polder moeten voldoen om in de toekomst de waterhuishoudkundige en ruimtelijke belangen in dit deel van ons land te verzekeren?'

Wie zich op basis van deze vraag laat adviseren zal ontdekken dat hij moeilijk tot een weloverwogen besluit kan komen. Want tal van belangengroepen zullen hem erop wijzen dat het advies over deze vraag de essentie van de zaak niet raakt en dat deze vraag de adviseurs snel kan verleiden tot het tot doel verheffen van een middel.

Waar het om gaat is dat het **IJsselmeer (-gebied) in zijn totaliteit als een probleemgebied moet worden opgevat, omdat (vgl v. Poelje, 1978)**

- het behoud van het gebied een zaak is met zowel internationale als nationale aspecten;
- de bedreigingen gelijktijdig komen en wel van zeer verschillende kanten;
- het (water-)gebied grotendeels noch provinciaal, noch gemeentelijk is ingedeeld;
- een groot aantal bestuursorganen zich bemoeien met het gebied;
- waardevolle elementen verloren dreigen te gaan.

Ter nadere aanduiding van de problematiek geven we hieronder (in overigens te kort bestek) wat probleempunten.

Internationale aspecten: watervervuiling door Rijn, aantasting vogelkundige waarde, erkenning van (delen van) het gebied als 'UNO-wetland'.

Nationale aspecten: behoud kwalitatief goed zoetwater voor (o.a. Randstedelijke)drinkwatervoorziening en voor doorspoeling polders en beregening landbouwgrond,

behoud groot-water voor recreatie, behoud open ruimte en stiltegebieden.

Bedreigingen: in de vorm van claims vanaf het oude land op een stukje nog in te polderen gebied, vermindering hoeveelheid zoet-water, vermindering zelfreinigend vermogen (a.g.v. inpoldering en verdere compartimenteringen), toenemende belasting zelfreinigend vermogen door zandwinning en watervervuiling (Rijn en andere lozingen), verdwijnen stiltegebied (Markerwaard en TNL), vermindering ecologische waarde van de oevers en cult-historische waarden aanliggende steden en dorpen door (te) snelle ontwikkeling recreatie.

Bestuurlijke gebreken: op kleine delen na is het waterareaal noch provinciaal noch gemeentelijk ingedeeld, daardoor zijn veel (± 30) wetten moeilijk toepasbaar; minister van V&W is eerstverantwoordelijke bestuurder voor dit rijkswater, maar zeker nog 6 andere ministeries hebben er bevoegdheden; politieke controle (via parlement, dat inderdaad meer te doen heeft) is moeilijk; bestuurlijke verantwoordelijkheid over Markermeer is onduidelijk; er liggen ten minste drie voorstellen voor bestuurlijke reorganisatie, maar wie zal wanneer er over oordelen?

Ik hoop dat deze bepaald niet uitputtende opsomming van knelpunten verduidelijkt, dat beperking van de problematiek tot wel of geen Markerwaard veel wezenlijke kwesties laat liggen. Juist de oplossing van deze vraagstukken eist dat er een alternatieve politiek wordt gevoerd.

Is bestaande werkwijze te verklaren?

Voorop staat natuurlijk de vraag is het nuttig om naar een verklaring hiervoor te zoeken. Mijn antwoord is 'ja', want, wanneer er bewust eenzijdig wordt gewerkt, mag men niet verwachten dat elk voorstel om het anders te doen met applaus zal worden ontvangen. De verklaring kan tonen waar de weerstand zit of kan worden verwacht.

Ik ben overigens niet in staat om een definitieve verklaring te geven. Noch ik noch anderen hebben hiervoor voldoende onderzoek verricht.

Niettemin zijn onderstaande punten misschien waardevol voor wie elementen voor een verklaring verzamelt:

— ambtelijke beleidsvoorbereiders hebben de problematiek bewust gereduceerd, omdat zij meenden dat anders het planningsproces te ingewikkeld zou worden;

— vereenvoudiging van de problematiek kan gevolg zijn van vrees bij bepaalde diensten voor competentie-kwesties met andere organen;

— het IJsselmeergebied als mogelijk

waardevol waterareaal heeft weinig politieke aandacht gehad omdat: a) werd gemeend dat daar werd gestreden tegen onze grootste vijand, het water; b) de daar uitgevoerde werken door de hele wereld werden bewonderd; c) er, bij ontbreken van bewoners, weinig verkiezingswinst is te behalen;

— naast de traditionele kempfanen — inpolderaars en vissers — hebben zich pas in de jaren zeventig andere belangengroepen gemeld, zodat pas toen de positie van het IJsselmeer als witte vlek op de kaart van (beleidsvoerend) Nederland duidelijk werd;

— de nieuwe belangengroepen (drink- en industriewaterfabrikanten, natuurbeschermers, oever- en waterrecreanten, handhavers van milieuwetten, . . .) hebben nog onvoldoende tijd gehad om macht te vormen, al werden ze gesteund door Club van Rome, oliecrisis, lege overheidskas.

Geen verklaring dus, maar slechts de hoop dat in de jaren tachtig de tijd rijp zal blijken voor een meer omvattende benadering van de problematiek van het IJsselmeergebied en voor de bereidheid om alle belanghebbenden te laten participeren in het planningsproces.

3. Stand besluitvorming over IJsselmeergebied

Kennis van deze stand van zaken is nodig om een kernvraag te beantwoorden namelijk deze, is er nog tijd om een alternatieve politiek voor het IJsselmeergebied te ontwikkelen?

Principieel beschouwd zijn er twee redenen om deze vraag positief te beantwoorden:

1. Parlement en regering moeten in een parlementaire democratie beslissen op grond van een helder geformuleerde keuze. Tot nu toe is echter aan deze organen geen werkelijke keuze voorgelegd. Het voorstel tot inpoldering kent (vermoedelijk) weinig waarde toe aan het water en ziet het IJsselmeer (zonder dat het wordt vergeleken met andere watergebieden) waarschijnlijk als het minst waardevolle watergebied van Nederland. Het alternatief op basis van de eigen waarde van het gebied is afwezig. De ideologie van ons staatsbestel eist echter dat de tijd genomen wordt om het alternatief te ontwikkelen.

2. Het feit dat de besluitvorming over de Markerwaard nu reeds 20 jaar duurt demonstreert dat de vaak gesuggereerde urgentie van beslissen niet echt aanwezig is. Er is dan ook geen sprake van een crisissituatie. Immers, terwijl in crisissituaties (oorlog, rampen) vaak snel overeenstemming wordt bereikt over wat te doen

en hoe dat moet worden gedaan, blijkt dergelijke consensus over verdere inpolderingen in toenemende mate afwezig. Juist in situaties waarin geen crisis is én geen consensus moet de tijd worden genomen om de diverse zienswijzen te formuleren en hun effecten te bezien alvorens te beslissen.

Zowel normering vanuit ons politieke bestel als afwezigheid van een crisissituatie leveren dus tijd om een alternatieve politiek voor het IJsselmeergebied te vervaardigen.

Deze principiële stellingname wordt ook nog door praktische omstandigheden ondersteunt. Het IJsselmeer heeft in de basisnota's voor het ruimtelijk beleid (Oriënteringsnota, Verstedelijkingsnota en Nota landelijke gebieden) niet of nauwelijks aandacht gehad, zodat het tijd wordt om alvorens vergaande besluiten te nemen deze witte vlek alsnog in te kleuren. Verder is een grote bedreiging van het IJsselmeergebied, de Tweede Nationale Luchthaven, althans voorlopig van de baan. De procedures van Markerwaard en burgerluchtvaartterrein zijn inmiddels losgekoppeld. Bovendien is de rijkskas niet zo gevuld dat snel tot grote werken kan worden besloten. Kortom, de druk is van de ketel. Het gaat er nu om de geschapen tijdsruimte goed te gebruiken.

4. Standpunt VBIJ

De Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer verheugt zich over het feit dat de druk van de ketel is. Want onder die druk moest de VBIJ zich meer met de ruimtelijke ontwikkelingen op het oude land bezighouden dan zij zich kon toelagen op de actuele problemen van het IJsselmeer zelf. De vereniging heeft zich vooral moeten concentreren op de kwestie van de inpoldering. Daartegen argumenteerde de VBIJ samengevat als volgt:

1. De Markerwaard ondersteunt een falen ruimtelijk beleid. Het falen mag worden afgeleid uit o.a. verloedering van de grote steden, kwalijke verdeling van woningnood en woonlasten, locatiekeuze nieuwbouw, verstopte verkeersverbindingen, leegstand van gebouwen, gebrekkig openbaar vervoer, traagheid bij stadsvernieuwing, financiële tekorten bij groeiakkers, . . . Meer land zal slechts het pakken-wat-je-pakken-kan (cowboy-planologie) bevorderen, terwijl herverdeling van ruimtelijke lusten én lasten uitgangspunt voor het beleid moet zijn.

Lukt dat dan is de Markerwaard niet nodig lukt dat niet, dan biedt de Markerwaard ook geen oplossing (z.o. punt 2).

. De Markerwaard van 400 km² kan een soelaas bieden als de mensen in Nederland jaarlijks ten minste 130 km² akkers voor wonen, werken, recreatie en verkeer. Tegen zo'n slok-op gedrag valt niet te polderen.

De Markerwaard verergert de reeds in het IJsselmeer bestaande problemen (denk aan: verslechtering waterkwaliteit, verlies bodemlora door extra zandwinning, verlies paaiplaatsen en visgronden dus verlies werkgelegenheid vissers).

. Inmiddels blijkt het IJsselmeer, i.h.b. het Markermeer, in toenemende mate een oet-water-gebied van internationaal belang m.n. voor overwinterende watervogels, zodat inpoldering eigenlijk alleen daarom niet zou moeten worden nagelaten.

. Los van deze argumentatie vindt de VBIJ dat de bewijslast uitdrukkelijk ligt bij hen die de bestaande situatie willen veranderen. Als de regering de Markerwaard zou willen, wat nog steeds onzeker is, dan mag van haar worden gevergd dat zij aangeeft wat zij, in het midden van vele problemen, ernstige problemen vindt, hoe zij de samenhang tussen de problemen ziet en waarom de Markerwaard, naast andere middelen, de beste oplossing is voor die problemen (of althans voor een belangrijk deel daarvan). Laat zij daarin niet (en dat is tot nu toe de situatie) dan mag de konklusie worden getrokken dat de polder kolder is. Intussen beseft de VBIJ dat een aanzienlijk deel van het IJsselmeergebied onderdeel is van de noordvleugel van de Randstad, althans van haar invloedsgebied. Van een merkbaar behoud van het IJsselmeer kan op langere termijn dan ook niets terecht komen, wanneer de ruimtelijke ontwikkelingen op het oude land voort zullen gaan zoals ze nu verlopen. Het werk aan de toekomst van het IJsselmeergebied moet dan ook ontwikkeld worden uit een ten minste twee-delige probleemstelling.

. Alternatieve probleemstelling

De twee-delige probleemstelling luidt:

. hoe kunnen we, als samenleving (met zoveel mogelijk behoud van individuele rijkheden en zonder lastenafwenteling naar de volgende generatie, milieu of de toekomst), zodanig gebruik maken van het jaarlijks ruimte-meerbruik, dat we de processen die daaraan ten grondslag liggen niet hoeven laten vastlopen op de eindigheid van ons grondgebied, maar beheerst kunnen toewerken naar een stabiel niveau van ruimtegebruik?

. gegeven de beheersing van het ruimtegebruik, welke ontwikkelingen vinden dan nog plaats in het IJsselmeergebied,

welke zijn daarvan gewenst, welke konfliktsituaties zijn er (te voorspellen), welke oplossingen kan men zich daarvoor denken en wie moet dergelijke oplossingen ontwikkelen, uitvoeren en controleren?

In de tweede helft van de jaren zeventig heeft o.a. de VBIJ voorstellen gedaan die vermoedelijk, maar nadere toetsing is gewenst, bij kunnen dragen aan een afgeronde visie om de gestelde problematiek op te lossen. Globaal komen die voorstellen neer op:

ad deel a. van de probleemstelling

a. opkrikking van de bestaande steden m.n. in de Randstad door prioriteit aan stadsvernieuwing, door (onderzoek naar en) gebruik van mogelijkheden voor verdichting (op oude industrie- en haventerreinen en in na-oorlogse wijken), door uitbreidingen langs openbaar vervoerlijnen, door sneller in te spelen met de bouw op sociale ontwikkelingen (bouwen voor één- en twee-persoonshuishoudens), door ambtelijke procedurele hindernissen op te ruimen, door terreinen voor dag-recreatie in en bij de steden te ontwikkelen.

b. geleidelijke afbouw van het overloopbeleid, dat niet alleen sociaal, economisch, verkeerskundig ernstige gebreken kent, maar in toenemende mate financieel onbetaalbaar blijkt.

Gelukkig blijkt uit diverse spreekbeurten dat inmiddels ook de minister van VRO in toenemende mate de noodzaak van deze aanpak ziet.

ad deel b van de probleemstelling

a. inventarisatie ontwikkelingen in visserij, oever- en waterrecreatie, waterkwaliteit, waterhuishouding, natuur-wetenschappelijke waarden, beroepsscheepvaart, ontgrondingen, . . . etc.

b. Konfrontatie van die ontwikkelingen uiteindelijk leidend tot de opstelling van een beleid voor een totaal beheer van dit watergebied onder het (via een pkb-IJsselmeer) vast te stellen etiket van nat nationaal landschapspark.

c. Instelling van een snel aanspreekbaar, zo democratisch mogelijk, bestuur over het gebied. Onze optie tot nu toe is: instelling van een Openbaar Lichaam IJsselmeer, waaraan een door de Raad voor het IJsselmeerbeheer gekozen Dagelijks Bestuur (inclusief gekozen Waterdros) leiding geeft. In de genoemde Raad zijn vertegenwoordigers van diverse bestuursniveau's, doelcorporaties en belangengroeperingen te vinden.

Het thema van dit artikel dwingt ons in

het vervolg tot concentratie op (de voorstellen betreffende) deel b van de probleemstelling.

6. Aanpak tweede deel probleemstelling: voorstellen

Vooraf moet ik opmerken dat de VBIJ-voorstellen in de vorige paragraaf als stof voor discussie zijn bedoeld. Die discussie is dringend gewenst. Het zal de toetsing van de samenhang tussen de voorstellen bevorderen. Daarnaast moet men zich realiseren dat bedoelde voorstellen in een uiterst concurrerend politiek veld zijn gelanceerd. Vermoedelijk is de meer directe dreiging c.q. lang verwachte komst van de Markerwaard en de Tweede Nationale Luchthaven de reden dat voor de typische IJsselmeer-voorstellen tot nu toe weinig aandacht kon worden geregistreerd. Om bepaalde voorstellen door te zetten is ook macht nodig. Zeker wanneer het bestuurlijke reorganisaties betreft. De VBIJ ontbeert die macht. De concurrentie van andere bestuursvoorstellen (provinciale indeling, al dan niet met een restant rijkswater) is te groot. Overigens worden ook die voorstellen niet uitgevoerd, al komen ze van de minister van Binnenlandse Zaken of van de omliggende provincies. We hebben ook de indruk dat de gedane voorstellen te zeer afwijken van de bestaande situatie. Tussen de huidige bestuurlijke toestand en de eventuele instelling van een Openbaar Lichaam ligt een traject, dat vermoedelijk lang is en waarvan het tracé ook tamelijk duister is. De onderstaande voorstellen zijn een poging om althans het begin van het traject wat te verduidelijken.

Bij de voorstellen wordt het volgende verondersteld:

1. Er wordt zo snel mogelijk gestart met het werken aan deel b van de probleemstelling, omdat het primair gaat om bij het kabinet, naast de bestaande adviezen, een alternatieve kijk op het IJsselmeergebied op tafel te leggen. (z.o. 2)
2. Het werk dat aan deel a van de probleemstelling wordt besteed maakt de aanleg van een Markerwaard overbodig.
3. Voorlopig wordt het werk als een affaire op rijksniveau gezien.
4. kenmerken van procesplanning vormen uitgangspunten voor de te volgen planningsbenadering (dit wordt hier niet verder uitgewerkt: zie voor relatie IJsselmeer-problematiek en procesplanning bv Goverde, Plan 11—77).

Nu rest de beantwoording van de volgende vragen: wat moet gedaan worden?; hoe?;

door wie? en wanneer c.q. op welke termijn?

Wat moet er gedaan worden?

Er moet een lange termijn visie voor het IJsselmeergebied worden opgesteld. Deze moet worden vastgelegd via een pkb-procedure. Dat betekent dat de visie elke 5 jaar kan worden bijgesteld, als dat nodig wordt geacht.

De visie wordt gepresenteerd in de vorm van een **ruimtelijke structuurschets met toelichting**. Het geheel kent de volgende 3 onderdelen:

1. globale zonering van de activiteiten (waar kan wat?) in kaartvorm;
2. voornaamste beheers- en bestuursmaatregelen voor de korte termijn (van wie wordt in de eerstkomende 5 jaar wat verwacht?);
3. vermoedelijke beheers- en bestuursmaatregelen voor de periode 5—15 jaar.

Hoe moet het bovenstaande tot stand komen?

Hoewel bij procesplanning van een strikte fasering geen sprake kan zijn, zien wij in het beoogde planproces toch globaal de volgende stappen:

- a. inventarisatie eigen waarden van het gebied;
- b. ontwikkeling van die waarden schatten (groei, neergang, bedreiging, onzekerheden);
- c. ontwikkelingen, gevonden onder b, visualiseren in kaarten: ruimtelijke uitdrukking van de ontwikkeling aangegeven;
- d. opstelling huidige en voorzienbare konfliktsituaties (conflict-kaarten);
- e. opstelling ordening problemen;
- f. opstelling toetsingscriteria, waarmee t.z.t. (bijv. na 5 jaar) de mate van probleemvermindering kan worden vastgesteld;
- g. globale zonering van activiteiten: schets situatie die over 5 jaar bereikt moet zijn;
- h. opstelling maatregelen (beheer en bestuur) voor komende 5 jaar;
- i. indicatie maatregelen die na 1e periode moeten worden voortgezet en welke vermoedelijk moeten worden genomen; Bij de stappen a, e en f hoort onderstaande toelichting.

Ad a: wat zijn bijvoorbeeld **eigen waarden van het gebied**? Zonder uitpuddend te willen zijn noem ik de aanwezigheid van zoetwater (drink-, industrie- en koelwater), van visgronden, van paaiplaatsen, van (soms unieke) flora en fauna in op en om het water, van delfstoffen, van recreatie-

gebieden, van water- en wegverbindingen, van stilte, van cultuur-historie (paalwoningen, stads- en dorpschoon, oude kades, scheepswerven, varende monumenten, havenhoofden, grillige oevers), van water-beheersingssystemen, van open ruimten, van ecologisch vermogen, van beroepsscheepvaart . . .

Ad e en f: voor ordening van de problematiek (wat is de preciese samenhang, wat is het meest urgent, wat is het verst strekkend) en voor het opstellen van toetsingscriteria is discussie in een politiek forum vereist (bestuurders, belanghebbenden, eventueel — politieke — deskundigen). De strategische keuzebenedering (AIDA) zou hierbij een waardevolle methode kunnen blijken. Juist de vooroverleg-fase in het besloten gedeelte van de pkb-procedure lijkt een goed en juist moment om het hier bedoelde forum te organiseren.

Wie moet dit planningsproces uitvoeren?

Deze vraag is niet eenvoudig te beantwoorden. Immers het resultaat van planning hangt niet alleen af van de planningsopdracht, maar ook van de gehanteerde wijze van planning én (vaak sterk met de werkwijze verbonden) van de planners. Het is voor de meeste planners die een bepaalde opvatting over een zeker probleem hebben moeilijk om (even eerlijk en gedreven) het aan hun mening tegengestelde te ontwikkelen. Planners zijn ook mensen. Toch dienen — zie paragraaf 3 — de beleidsvoorbereiders ten minste verantwoordelijk te zijn voor het aan politici-beslissers voorleggen van alternatieven. Als men derhalve zou menen dat planners van de RIJP en de RPD, zijnde pro-Markerwaard instanties, niet de eerst aangewezenen zijn om nu nog het alternatief te kunnen voorbereiden, moet er een andere formule voor de samenstelling van het planningsteam worden bedacht. Die formule mag, wegens de genoemde verantwoordelijkheid, overigens niet uitsluiting van een, hoe dan ook, terzake kundige instantie inhouden. Welk planningsteam moet nu het alternatief vervaardigen? Wellicht biedt het volgende een goede formule:

1. De 8 meest bij het IJsselmeer betrokken ministeries vormen een interdepartementale coördinatiecommissie IJsselmeer, die een aantal leden, bijv. 4, aanwijst voor bedoeld planningsteam.
2. De leiding van het planningsteam wordt buiten de ministeries gezocht, bijv. bij a. een, gegeven de opdracht geschikt te achten, particulier adviesbureau of bij b. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid of bij c. bepaalde deskundigen van een

universiteit of (semi-)universitaire onderzoeksinstituut.

Onder leiding verstaan we voorzitterschap en secretariaat van het planningsteam. Financiering (z.o. opmerkingen over verantwoordelijkheid voor alternatief) primair van begroting van Verkeer en Waterstaat, kunnen andere ministeries hierop ook worden aangesproken.

3. Het planningsteam krijgt opdracht belanghebbenden, zeker ook die organisatie die op de belangen van het IJsselmeer als water-areaal hebben gewezen, via het politiek forum (zie fasen e. en f. hierboven) maar ook anderszins, actief bij het planningsproces te betrekken.

4. Bij handhaving en ontwikkeling van het water-areaal betrokken organisaties krijgen de middelen om, zo zij dat nodig vinden, een contra-expertise omtrent het werk van het planningsteam te kunnen laten uitvoeren.

Op welke termijn moet er een resultaat zijn?

In de paragrafen 3 en 4 werd aangegeven waarom er tijd is om het alternatief te maken. Gegeven de tijd die genomen werd om vele pro-Markerwaard standpunten op tafel te krijgen, lijkt het ons niet onredelijk om ten minste twee jaar voor het mogen vervaardigen van het alternatief te vragen. Er is op dit terrein al wat voorwerk gedaan. Onder andere gebeurde dat in enkele universitaire studiegroepen planologie. De ervaring daar leert dat twee jaar een vermoedelijk reële termijn is. Niettemin is door voldoende middelen in te zetten deze termijn mogelijk te verkorten. Na gereedkomen van het alternatief zoude beide visies opnieuw door de adviesinstanties (al dan niet gezamenlijk) moeten worden besproken, opdat daarna het kabinet een werkelijke keuze kan maken.

Ik hoop met deze voorstellen een constructieve bijdrage te hebben geleverd, niet alleen aan de planning van alternatieve inrichting en gebruik van het IJsselmeer, maar vooral ook aan een meer met onze parlementaire democratie overeenkomend voorbereiding van een beleid voor het natte hart van Nederland.

Literatuur

- Th. H. Roes, 1978. *De voorbereiding van het overheidsbeleid: planning in Hoogerwerf* (red.), Overheidsbeleid, Alphen a. d. Rijn.
 A. Hoogerwerf, 1978. *Inhoud en typen van beleid in Hoogerwerf* (red.), Overheidsbeleid, Alphen a. d. Rijn, i.h.b. p. 22.
 H. Goverde. *Ruimte voor het water door orde o; het land*. Plan 11—77, p. 13—15.
 S. O. v. Poelje, 1978. *Stellingen over het bestuur van het Waddengebied*, SISWO-Permanente Dialoog.

